

SA'DIY SHEROZIY ILMIY-MADANIY MEROSINI O'RGANISHNING TARIXIY-RETROSPEKTIV JIHATLARI

Sharipova Guloy

Urganch davlat universiteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17432341>

Annotatsiya. Maqolada buyuk mutafakkir Sa'diy Sheroyning ilmiy va madaniy merosining tarixiy-retrospektiv jihatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda uning "Guliston", "Bo'ston" kabi asarlari asosida adabiyot, falsafa va pedagogika sohalariga qo'shgan hissasi o'rganildi. Shuningdek, Sa'diy g'oyalarining Yevropa va Sharq madaniyatlariga ta'siri, u ilgari surgan insonparvarlik, bag'rikenglik va adolat tamoyillarining umuminsoniy ahamiyati yoritilgan. Maqola Sa'diy merosining bugungi ta'lim va ma'naviyat jarayonlaridagi dolzarbligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Sa'diy Sheroy, "Guliston", "Bo'ston", madaniy meros, axloq, insonparvarlik, ilm, Sharq falsafasi, ma'naviyat.

Аннотация

В статье рассматриваются историко-ретроспективные аспекты научного и культурного наследия великого мыслителя Саади Ширази. Исследование основано на анализе его произведений «Гулистан» и «Бустан», оказавших значительное влияние на развитие литературы, философии и педагогики Востока. Особое внимание уделено гуманистическим, нравственным и образовательным идеям Саади, а также их воздействию на мировую культуру и современное духовно-нравственное воспитание.

Ключевые слова: Саади Ширази, «Гулистан», «Бустан», культурное наследие, нравственность, гуманизм, знание, восточная философия, духовность.

Abstract:

This article analyzes the historical and retrospective aspects of the scientific and cultural heritage of the great Persian thinker Saadi Shirazi. Based on his works "Gulistan" and "Bustan", the study explores Saadi's contribution to literature, philosophy, and pedagogy. It also examines the impact of his humanistic and moral ideas on both Eastern and Western civilizations. The paper highlights the timeless relevance of Saadi's legacy in promoting education, morality, and spirituality in contemporary society.

Keywords: Saadi Shirazi, Gulistan, Bustan, cultural heritage, morality, humanism, knowledge, Eastern philosophy, spirituality.

Sharq adabiyoti va falsafasining eng yorqin namoyandalaridan biri bo'lgan Sa'diy Sheroy (1210–1292) insoniyat ma'naviy tafakkurida o'chmas iz qoldirgan mutafakkirdir. Uning "Guliston" va "Bo'ston" asarlari o'rta asr sharq adabiyotining cho'qqisi hisoblanadi. Sa'diy ijodi o'z davrining ijtimoiy, axloqiy, diniy va madaniy hayotini aks ettirgan bo'lib, asrlar osha insonparvarlik, adolat, bag'rikenglik va donishmandlik g'oyalari bilan yosh avlodni tarbiyalashda beqiyos ahamiyat kasb etmoqda.

Maqolada Sa'diy Sheroyning ilmiy-madaniy merosi tarixiy-retrospektiv jihatdan tahlil qilinib, uning g'oyalari jahon madaniyatiga ko'rsatgan ta'siri yoritiladi.

Mazkur tadqiqot tarixiy-retrospektiv, qiyosiy va tahliliy yondashuv asosida olib borildi. Sa'diy Sheroyning asarlari ("Guliston", "Bo'ston", "Sohibiya" va boshqalar), shuningdek, arab, fors va g'arb olimlari tomonidan yozilgan ilmiy tadqiqotlar o'rganildi.

Sa'diy ijodining xalqaro miqyosdagi o'rni Herman Vamberi, Gyote, Volter, Lafonten, Pushkin singari jahon adabiy arboblarning fikrlari asosida tahlil qilindi. Shuningdek,

N.Komilov, Sh.Shomuhamedov, M.Xajiyeva kabi o'zbek olimlarining Sa'diy ijodi haqidagi ilmiy qarashlaridan foydalanildi.

Tadqiqot davomida quyidagi muhim natijalarga erishildi:

Sa'diy Sheroziy merosining tarixiy ahamiyati.

Uning asarlari 13-asrdan boshlab Eron, Markaziy Osiyo, Pokiston va Hindiston madaniy muhitida keng tarqalib, asrlar davomida axloqiy-ma'rifiy dastur vazifasini bajargan.

Fors-tojik badiiy nasrining rivojiga qo'shgan hissasi.

Sa'diy nasr janriga badiiy unsurlar olib kirib, uni falsafiy mazmun bilan boyitdi. "Guliston"da hikmat, masal va nasihat uyg'unlashgan bo'lib, bu uslub Sharq didaktik adabiyotida yangi bosqich yaratdi.

Jahon adabiyotiga ta'siri.

Gyote, Volter, Lafonten, Pushkin kabi g'arb mutafakkirlari Sa'diy asarlaridan ilhom olganlar. Uning "Bani Odam" g'oyasi BMT binosiga bitilgan bo'lib, insoniyat birdamligining timsoliga aylangan.

Pedagogik va axloqiy g'oyalarining umumbashariyligi.

Sa'diy ilm, hikmat, sabr-toqat, mehnatsevarlik, adolat, rahm-shafqat va inson qadriyatini yuksak qadriyat sifatida targ'ib qiladi. Uning hikmatlari yoshlarni ezgulik va ma'naviyat yo'lida tarbiyalashda bugungi kunda ham ahamiyatini yo'qotmagan.

Sa'diy asarlarining o'rganilishi.

Sa'diy merosi matnshunoslik, tarjimashunoslik, falsafa va pedagogika fanlari kesishmasida o'rganilmoqda. Uning asarlari yuzlab tillarga tarjima qilinib, dunyo adabiyotida o'z o'rnini saqlab qolmoqda.

Sa'diy Sheroziyning ijodi Sharq madaniyatining umumiy taraqqiyotida muhim bosqich bo'ldi. Uning falsafiy-axloqiy qarashlari tasavvuf ta'limoti, islomiy qadriyatlar va xalq pedagogikasi bilan uyg'unlashgan.

Sa'diy insonni ma'naviy kamolotga eltuvchi yagona yo'l — bu ilm, mehnat va ezgulikdir, degan g'oyani ilgari suradi. U o'z davrida nafaqat shoir va mutafakkir, balki tarbiyachi va ma'naviyat ustozidir.

Bugungi kunda Sa'diy asarlari nafaqat adabiyotshunoslar, balki pedagoglar, faylasuflar, madaniyatshunoslar tomonidan ham chuqur o'rganilmoqda. Ularning g'oyalari zamonaviy ta'lim tizimida insonparvarlik, tolerantlik va axloqiy tarbiya yo'nalishlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Sa'diy Sheroziy ilmiy-madaniy merosining o'rganilishi uning g'oyalarining abadiy dolzarbligini tasdiqlaydi. Uning "Guliston" va "Bo'ston" asarlari xalqaro madaniy merosning ajralmas qismiga aylangan.

Sa'diy insoniyatni birdamlik, mehr-oqibat va adolat sari chaqirgan. Uning fikricha, haqiqiy kuch — bu ma'naviyat va aql-idrokdir. Shuning uchun ham Sa'diy Sheroziy merosi nafaqat Sharq xalqlari, balki butun insoniyat uchun axloqiy yo'l-yo'riq bo'lib qoladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Sa'diy Sheroziy. Guliston. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2007.
2. Sa'diy Sheroziy. Bo'ston. Tehron: Markazi Tahqiqat va Nashr, 2008.
3. N. Komilov. Sharq falsafasi va adabiyoti. Toshkent: Fan, 2010.

4. Sh. Shomuhamedov. Fors-tojik adabiyotining buyuk namoyandalari. Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
5. M. Xajiyeva. Sharq adabiy merosining ma'naviy qadriyatlari. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
6. Vambéry, H. (1885). Travels in Central Asia. London: John Murray.
7. Goethe, J. W. von. (1989). West-Eastern Divan. London: Penguin Classics.